

Світовий банк в Україні

Огляд діяльності

Жовтень 2019 р.

УКРАЇНА	2018
Населення, млн	42,5
ВВП в поточних цінах, млрддоларів США	129,9
ВВП на душу населення в поточних цінах, дол. США	3 056
Частка учнів початкової школи (% від загальної кількості) ⁽²⁰¹⁵⁾	103,9
Очікувана тривалість життя при народженні, років ⁽²⁰¹⁵⁾	71,2

Основні тези

- Завдяки високому врожаю та зростанню обсягів споживання, що спиралось на перекази, споживче кредитування та соціальні трансферти у період виборів, ВВП в першій половині 2019 року впевнено зріс на 3,5%.
- При цьому інвестиції залишились невисокими через вузькі місця структурного характеру та високий рівень процентних ставок.
- Україна страждає на макроекономічну вразливість, пов'язану зі зростанням видатків і величиною чималих обсягів фінансування, що будуть потрібні для погашення державного боргу у 2019-2021 роках.
- Перспективи зростання залежать від того, чи виявиться новий Уряд спроможним реалізувати свою амбітну програму реформ і мобілізувати достатні обсяги фінансування.

Стислий огляд

Протягом останніх п'яти років перед Україною постали гострі виклики в політичній, безпековій та економічній сферах. Після повстання на Майдані в лютому 2014 року країна пережила ряд подій історичного значення, включаючи початок конфлікту на сході України та анексію Криму. До основних реформ, реалізованих у період з 2014 року до початку 2019 року, належать значна фіскальна консолідація, перехід на гнучкий валютний курс, реформа тарифів на енергопостачання та системи соціальної допомоги, забезпечення більшої прозорості державних закупівель, спрощення регулювання бізнесу, стабілізація й реструктуризація банківського сектору, поступ у реформуванні охорони здоров'я та пенсійного забезпечення, а також створення антикорупційних органів.

Водночас, громадяни були розчаровані відсутністю реального поступу у розв'язанні, зокрема, тих самих проблем, що спонукали їх вийти на вулиці у 2014 році. Найсуттєвішою з них є недовіра до державних інститутів. Корупція залишається явищем загального характеру — від фінансового сектору до охорони здоров'я, а впливові олігархи досі домінують на ринку, «захопивши» економіку країни.

Володимира Зеленського було обрано Президентом України 21 квітня 2019 року у другому турі виборів, де йому протистояв колишній президент Петро Порошенко і в якому він здобув 73% голосів. Одразу ж після своєї інаугурації Зеленський розпустив Верховну Раду та закликав до дострокових виборів. Переможцем виборів, які відбулись 21 липня, стала партія Володимира Зеленського «Слуга народу», яка здобула 60% місць у Верховній Раді України та сформувала уряд. Уряд, який було призначено в серпні 2019 року, зобов'язався реалізувати амбітну та далекосяжну програму реформ.

Світовий банк та Україна

ПОРТФЕЛЬ ПРОЕКТІВ СВІТОВОГО БАНКУ

Кількість проектів: 8 інвестиційних операцій МБРР та одна Програма фінансування на основі результатів (ПФОР)
Загальна сума: 2,32 млрд доларів США, включаючи 148 млн доларів США від Фонду чистих технологій (ФЧТ).

Україна приєдналась до Світового банку у 1992 році. За більш ніж 27 років співпраці зобов'язання Банку перед країною сягнули майже 12 млрд доларів США в рамках приблизно 70 проектів і програм.

У березні 2014 року, одержавши запит від Уряду України, Група Світового банку (ГСБ) оголосила про свою підтримку програмі реформ, покликаних повернути українську економіку на шлях сталого розвитку.

Нинішній портфель проектів Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) складається з восьми інвестиційних операцій загальним розміром у приблизно 2,3 млрд доларів США й однієї Програми фінансування на основі результатів у розмірі 200 млн доларів США.

Світовий банк та українська влада реалізують [Концепцію партнерства з Україною на 2017-2021 фінансові роки](#), яка має на меті надання підтримки країні в забезпеченні тривалого відновлення економіки на користь усього населення. Концепція партнерства, що реалізовується, орієнтована на підвищення ефективності функціонування ринків, створення умов, необхідних для забезпечення фінансової та фінансової стабільності, а також удосконалення надання послуг для всього населення України.

Ключові сфери співпраці

У рамках реагування на кризу в Україні ГСБ в березні 2014 року оголосила про надання країні додаткової фінансової та технічної підтримки. Відтоді Банк надав народові України підтримку у формі двох серій позик у рамках політики розвитку (ППР), семи нових інвестиційних операцій, Програмного фінансування на основі результатів на підтримку сільськогосподарської галузі та двох гарантій загальним розміром майже 6 млрд доларів США, маючи на меті підвищення якості критично важливих державних послуг, підтримку у здійсненні реформ і сприяння розвитку фінансового сектора.

Заходи з реформування, на підтримку яких здійснювались операції Банку, спрямовані на підтримку державної політики, сприяли належному урядуванню, прозорості та підзвітності в державному секторі, а також стабільності в банківському секторі, зниженню собівартості ведення бізнесу, а також ефективному використанню дефіцитних державних ресурсів для надання якісних державних послуг у важкий час. Ці операції також допомагали українській владі продовжувати реформування неефективної та несправедливої системи субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, одночасно захищаючи малозабезпечених від наслідків підвищення тарифів шляхом зміцнення системи соціальної допомоги.

Інвестиційні проекти Світового банку спрямовані на підвищення якості основних державних і комунальних послуг: централізованого тепlopостачання, водопостачання й каналізації, охорони здоров'я та соціального захисту, а також державної інфраструктури: зокрема, ліній електропередачі та автомобільних доріг державного значення. Крім того, банк надає Україні підтримку у формі рекомендацій у сфері державної політики й технічну допомогу в опрацюванні та реалізації структурних реформ комплексного характеру.

На додачу до фінансування кількох проектів у приватному секторі, реалізація яких триває, Міжнародна фінансова корпорація (МФК) реалізовує в Україні масштабну консультативну програму, спрямовану на спрощення нормативних вимог, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення енергетичної ефективності, зміцнення конкурентоспроможності місцевих виробників харчових продуктів, сприяння відкриттю нових ринків і розширенню доступу до фінансування.

Останні тенденції економічного розвитку

У першій половині 2019 року ВВП зріс на 3,5%, тоді як у 2018 році — на 3,3%. Упевнене зростання спиралось на високий урожай сільськогосподарських культур, а також на сектори, що залежать від внутрішнього попиту: включаючи сферу послуг (внутрішню торгівлю, транспорт і фінансовий сектор) та будівництво. У першій половині року тривало стрімке зростання споживання домогосподарств, що спиралось на 1) соціальні трансферти разового характеру, пов'язані з виборчим циклом; 2) незмінно великі обсяги переказів від трудових мігрантів, що виїхали до країн ЄС і 3) відновлення споживчого кредитування. Водночас, зростання обсягів виробництва та інвестицій відбувалось повільно, а рівень вкладень в основний капітал (лише 20% ВВП) є недостатнім для сталого зростання. Зростання обсягу інвестицій обмежували такі чинники, як 1) низькі прямі іноземні інвестиції, що сягнули в першій половині 2019 року лише 0,6% ВВП у фінансовому році, 2) низькі процентні ставки та структурні вади у фінансовому секторі (поступ у розв'язанні проблеми непрацюючих кредитів досі залишається незначним) і 3) викривлення ринкових процесів, обумовлені відсутністю ринку земель сільськогосподарського призначення, несприятливим для конкуренції середовищем і великою кількістю державних підприємств (ДП).

Збільшення обсягу споживання сприяло зниженню бідності. У 2019 році тривало зростання реальної заробітної плати у зв'язку з економічним зростанням та стійкою зовнішньою трудовою міграцією. Завдяки цьому частка бідного населення (зі споживанням на душу населення менш ніж 5,5 доларів США на день у доларах 2011 року за паритетом купівельної спроможності) знизилась у 2018 році до 3,5% в порівнянні з 4,9% у 2017 році та 6,4% у 2016 році.

Сильний внутрішній попит паралельно зі зміцненням реального курсу національної валюти (на 13,2% у 2018 році) посприяв зростанню імпорту та збільшенню дефіциту рахунку поточних операцій до 3,3% ВВП у 2018 році в порівнянні з 1,9% у 2017 році. Перекази трудових мігрантів сягнули у 2018 році 9% ВВП. У першому півріччі 2019 року для України поліпшились умови зовнішньої торгівлі: зросли ціни на залізну руду та пшеницю, а обсяг експорту зріс на 6% у порівнянні з попереднім роком (р/р). Водночас, обсяги імпорту, насамперед, проміжної продукції зростали швидше: 8,6% р/р. Дефіцит сальдо торговельних операцій виріс у першому півріччі 2019 року на 13% р/р, тоді як зростання профіциту сальдо торгівлі послугами та доходів від виробничої діяльності (головним чином,

переказів) знизило дефіцит рахунку поточних операцій до лише 0,2 млрд доларів США — однієї третини його розміру в першому півріччі 2018 року.

Економічний прогноз

Перспективи майбутнього зростання великою мірою залежать від здатності прискорити динаміку реформ для усунення вузьких місць на шляху інвестиційної діяльності та продуктивності. Зважаючи на високі показники першого півріччя 2019 року, темп економічного зростання цього року залишиться незмінним і становитиме 3,3%. У майбутньому, якщо новий уряд виявиться спроможним реалізувати свою амбітну програму реформ, темп економічного зростання може збільшитись до 2021 року до 4%. Для цього потрібен поступ за такими напрямками: 1) відродження здорового банківського кредитування підприємств шляхом завершення реформування державних банків; 2) залучення приватних інвестицій до секторів, пов'язаних із зовнішньою торгівлю, шляхом створення прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення, демонополізації ключових галузей і зміцнення антимонопольної політики та її реалізації, приватизації ДП та подолання корупції; а також 3) забезпечення макроекономічної стабільності шляхом розв'язання проблеми зростання поточних видатків, залучення достатніх обсягів фінансування, подальшого зниження рівня інфляції та відновлення резервів. Без поступу в реалізації реформ та достатнього фінансування зростання може сповільнитись до менш ніж 2% унаслідок втрати довіри інвесторів, загострення макроекономічної вразливості та стиснення внутрішнього попиту через фінансові труднощі.

Україні необхідно зберегти макроекономічну стабільність та забезпечити управління фіскальними ризиками. Ключем до збереження фіскальної стабільності в майбутньому стане розв'язання проблеми зростання поточних видатків та утримання дефіциту державного бюджету на рівні, що не перевищує 2,5% для забезпечення сталого зменшення заборгованості. Для цього необхідно буде 1) уникати додаткового підвищення заробітної плати у сферах освіти та охорони здоров'я, не обумовленого зростанням продуктивності в цих секторах; 2) протидіяти тиску популістів, що бажають внести зміни до нещодавно запровадженої системи індексації пенсій і 3) поліпшувати адресність програм соціальної допомоги.

Проекту центрі уваги

[Пілотний проект з подолання наслідків конфлікту, відновлення та розбудови спроможностей](#) з загальним обсягом грантового фінансування в 3,2 млн доларів США має на меті сприяння відновленню та розбудові миру в Україні шляхом надання підтримки Міністерству у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб і зміцнення ефективності його діяльності.

Цей проект має унікальний для України компонент: пілотний проект, спрямований на задоволення особистих потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО), колишніх учасників воєнних дій і приймаючих громад. Зокрема, в м. Кам'янському Дніпропетровської області в міській лікарні було відкрито реабілітаційний центр, у якому спеціально підготовлені медичні працівники надають ветеранам і ВПО розширені медичні послуги, комплексну реабілітацію та психосоціальну допомогу. Реабілітаційний центр оснащений сучасним медичним обладнанням і технікою, які було придбано за сприяння Світового банку.

У м. Кривий Ріг на Дніпропетровщині було налагоджене професійне партнерство між Криворізьким центром психологічної допомоги і соціальної адаптації та Інститутом економіки Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Завдяки співпраці між ними було створено хаб, який забезпечує професійне навчання, надання юридичної допомоги, здійснення психологічної реабілітації та соціальної адаптації людей, що постраждали внаслідок конфлікту. Було проведено також ряд культурних заходів і практичних семінарів. Під час проведення навчання особлива увага приділяється підтримці людей з інвалідністю.

На сьогоднішній день проект реалізовується в 10 містах. Він може бути масштабований, ставши в результаті однією зі складових загальнодержавної програми відновлення та розбудови миру.

